

Asia: VN/12531/2021

LAUSUNTOPYYNTÖ VAMMAISPALVELULAINSÄÄDÄNNÖN UUDISTUKSESTA

Lausunnonantajan tausta

1. Vastajan taustaorganisaatio

Muu järjestö [rekisteröity puolue]

Yleistä hallituksen esitysluonnoksesta

2. Ovatko esitysluonnoksen pykälät selkeitä?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Pykälät ovat osin epätarkkoja.

3. Tukevatko pykälien perustelut hyvin lain soveltajaa?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

YK:n vammaisyleissopimuksen velvoitteita ei ole kirjattu perusteluihin, mikä olisi tarpeellista palvelukohtaisesti, jotta voitaisiin arvioida vastaako palvelu velvoittavan vammaisyleissopimuksen tavoitteita.

4. Vahvistaako esitys vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuutta?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Esitetty lain soveltamisala on erittäin tiukka ja rajaa merkittävän joukon esimerkiksi lievemmin kehitysvammaisista ihmisistä ja autismiin kirjoon kuuluvista ihmisistä vammaispalveluiden ulkopuolelle. Lisäksi hallituksen esitys sisältää voimavararajauksen henkilökohtaisen avun pykälässä. Henkilökohtaista apua saisi vain jos vammaisen henkilö pystyisi itsenäisesti tai tuettuna ilmaisemaan tahtonsa avun sisällöstä. YK:n vammaisopimus ja sen yleiskommentit toteavat, että

henkilökohtainen apu kuuluu yhdenvertaisesti kaikille vamman luonteesta tai kommunikaatio- tai muista kyvyistä huolimatta.

5. Lisääkö esitys vammaisten henkilöiden osallisuutta yhteiskunnassa?

Ei pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Laki sisältää parannuksia, mutta edellä kuvatut ongelmat erityisesti henkilökohtaisen avun voimavararajaukseen liittyen heikentävät vammaisten henkilöiden osallisuutta.

6. Parantaako esitys vammaisen henkilön mahdollisuuksia saada yksilöllisen tarpeensa mukaisia palveluita vamman tai sairauden laadusta riippumatta?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Kts. yllä.

7. Mitä haluaisit ehdottomasti säilyttää esityksessä ja miksi (asiakokonaisuus, pykälä, kohta perusteluissa tms.)? Mainitse avovastauksessa (lyhyesti) enintään kolme asiaa.

-

1.

Esityksessä on huomioitu hyvin vammaisten henkilöiden elämäntilanne ja ikä. Erilliset pykälät esimerkiksi vammaisten lasten palveluista selkeyttävät kokonaisuutta.

2.

Esitykseen on sisällytetty erityinen tuki.

3.

Esitykseen on sisällytetty tuettu päätöksenteko.

8. Mitä haluaisit ehdottomasti poistaa tai muuttaa esityksessä ja miksi (asiakokonaisuus, pykälä, kohta perusteluissa tms.)? Mainitse avovastauksessa (lyhyesti) enintään kolme asiaa.

-

1.

Lain soveltamisalaa tulisi laajentaa. Lakia tulisi soveltaa vaikka toimintakyvyn heikentyminen ei olisi olennainen tai merkittävä.

2.

Henkilökohtaisen avun voimavararajaus tulisi poistaa kuten myös 7 §:n välttämättömyysedellytys (ks. kysymyksen 13 perustelut).

3.

Hallituksen esityksessä edellytetään päivätoimintaan osallistuvalla työkyvyttömyyttä. Tämä ohjaa esimerkiksi vammaisia osa-aikatöissä käyviä nuoria työkyttömyyseläkkeelle.

9. Ottaako esitys riittävästi huomioon vammaisten lasten tarpeet?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

-

10. Voidaanko esityksen mukaisilla palveluilla vastata kattavasti hengityshalvauspotilaiden palvelutarpeisiin?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi

-

Soveltamisala

11. Onko lain soveltamisala tarkoituksenmukainen?

Ei

Perustele tarvittaessa kantasi

Esitetty lain soveltamisala on erittäin tiukka ja rajaa merkittävän joukon esimerkiksi lievemmin kehitysvammaisista ihmisistä ja autismiin kirjoon kuuluvista ihmisistä vammaispalveluiden ulkopuolelle.

Palvelut

12. Ottavatko valmennusta, henkilökohtaista apua ja erityistä tukea koskevat säännökset kokonaisuutena arvioiden riittävästi huomioon eri tavoin vammaisten henkilöiden tarpeet?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

-

13. Onko valmennusta koskevien pykälien (7-8 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Esityksessä ns. kuntouttavan varhaiskasvatuksen järjestäminen vammaispalvelulain mukaisena valmennuksena edellyttää palvelun maksuttomuudesta säättämistä varhaiskasvatuksen asiakasmaksulaissa ja kuntien menettämän asiakasmaksutulon korvaamista kunnille vuosittain osana tähän esitykseen käytettävissä olevaa valtionosuutta.

Valmennuspykälässä (7) korostuu välttämättömyys, joka on lähtökohtaisesti ristiriidassa edellisen pykälän kanssa. Pykälässä 6 todetaan, että "Tämän lain perusteella järjestettävän avun, tuen ja palveluiden on vastattava sisällöltään, laadultaan ja määrältään sekä tuottamistavaltaan vammaisen henkilön YKSILÖLLISIIN TARPEISIIN."

14. Esityksessä ns. kuntouttavan varhaiskasvatuksen järjestäminen vammaispalvelulain mukaisena valmennuksena edellyttää palvelun maksuttomuudesta säätämistä varhaiskasvatuksen asiakasmaksulaissa ja kuntien menettämän asiakasmaksutulon korvaamista kunnille vuosittain osana tähän esitykseen käytettävissä olevaa valtionosuutta.

Onko varhaiskasvatuksen järjestäminen vammaispalveluna tarkoituksenmukaista?

Ei

Perustele tarvittaessa kantasi

Hallituksen esityksessä halutaan tukea vammaisten lasten perheitä maksuttomalla varhaiskasvatuksella. Vihreä liitto r.p. kannattaa varhaiskasvatuksen maksuttomuutta kaikille ja varhaiskasvatukseen osallistumisen kasvattamista. Varhaiskasvatus on sivistyksellinen oikeus, ei sosiaali- ja terveystyöpalvelu. Tämän johdosta Vihreä liitto r.p. katsoo, että ei ole perusteltua luopua vammaisten lasten varhaiskasvatuksen maksuttomuudesta kustannusneutraalisti valmistellun vammaispalvelulain yhteydessä. Varhaiskasvatus maksut kohdentuvat jo nyt perheen tulotason mukaan, eivätkä vammaisten lasten perheet ole poikkeus. Perheet itse toivovat lisää tukipalveluita.

15. Onko henkilökohtaista apua koskevien pykälien (9-11 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Ei pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Lisäksi hallituksen esitys sisältää voimavararajauksen henkilökohtaisen avun pykälässä. Henkilökohtaista apua saisi vain jos vammaisen henkilö pystyisi itsenäisesti tai tuettuna ilmaisemaan tahtonsa avun sisällöstä. YK:n yleissopimus vammaisten ihmisten oikeuksista ja sen yleiskommentit toteavat, että henkilökohtainen apu kuuluu yhdenvertaisesti kaikille vamman luonteesta tai kommunikaatio- tai muista kyvyistä huolimatta.

16. Onko erityistä tukea koskevien pykälien (12-13 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Eriyisen tuen pykälä on muotoiltu tavalla, joka rajaa monia autismikirjoon kuuluvia ja kehitysvammaisia henkilöitä palvelun ulkopuolelle.

17. Onko erityisestä osallisuuden tuesta tarpeellista säätää palveluna (12 § 2 mom. 1 kohta)?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi

-

18. Onko tuetusta päätöksenteosta tarpeellista säätää palveluna (12 § 2 mom. 2 kohta)?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi

-

19. Onko vaativasta moniammatillisesta tuesta tarpeellista säätää palveluna (12 § 2 mom. 3 kohta)?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi

-

20. Onko asumisen tuen pykäläkokonaisuus (14-17 §) tarpeenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

-

21. Onko säännös vammaisten lapsen asumisesta kodin ulkopuolella tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Pykälään vammaisten lasten asumispalveluista voitaisiin lisätä laadullisia kriteereitä. Tulee myös huomata, että vammaisten lasten laitosasuminen on tiiviisti yhteydessä perheiden saamiin tukipalveluihin. Panostaminen perheiden palveluihin vähentää kalliimpaa laitosasumista ja parantaa vanhempien työllisyyttä.

22. Onko lyhytaikaista huolenpitoa koskeva pykälä (18 §) sisällöltään tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

-

23. Onko päivätoiminnasta (19 §) tarkoituksenmukaista säätää vammaispalvelulaissa?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi

Hallituksen esityksessä edellytetään päivätoimintaan osallistuvalla työkyvyttömyyttä. Tämä ohjaa esimerkiksi vammaisia osa-aikatöissä käyviä nuoria työkyttömyyseläkkeelle.

24. Onko tarkoituksenmukaista, että työtoiminnasta ja työllistymistä tukevasta toiminnasta ei säädetä vammaispalveluissa, jos niistä säädetään sosiaalihuolto- tai muussa laissa?

Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

-

25. Onko liikkumisen tuen toteuttamistapoja tarpeellista monipuolista 22 §:ssä ehdotetulla tavalla?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi

-

26. Mikä on näkemyksenne liikkumisen tuen määrää (23 §) ja laajuutta (24 §) koskevista säännöksistä?

-

27. Onko taloudellista tukea koskeva pykälä (25 §) tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Hallituksen esityksessä korvataan puolet teknisten ratkaisujen ja välineiden hankkimisesta aiheutuvista kohtuullisista kustannuksista. Moni työkyvytön vammainen elää etuuskien tai pienten tulojen varassa, eikä mahdollisuutta kustantaa omaa puolikasta ole.

28. Vammaispalvelulaki käsitellään eduskunnassa syksyllä 2022. Tavoitteena on lain voimaantulo 1.1.2023. Siirtymäsäännöksillä on tarkoitus antaa hyvinvointialueille aikaa lain toimeenpanoon. Alkuvaiheessa päätösten muuttaminen uuden lain mukaisiksi vaatii paljon taloudellisia- ja henkilöstövoimavaroja. Tämän vuoksi uudet erityistä osallisuuden tukea ja tuettua päätöksentekoa koskevat säännökset tulevat voimaan vasta 1.1.2025.

Helpottavatko voimaantulo- ja siirtymäsäännökset (33 ja 34 §) lain toimeenpanoa?

Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

Siirtymäsäännöksiin on kirjattu, että päätökset pysyvät voimassa päätöksiin merkityn voimassaoloajan, ja että kaikkien päätösten on oltava uuden lain mukaisin kahden vuoden kuluttua voimaantulosta. Nyt vammaiset henkilöt kantavat huolta siitä, että voimassa olevia päätöksiä heikennetään.

Kehitysvammalaki

29. Vastaavatko kehitysvammalain (muutettuna) voimaan jäävät itsemääräämisoikeuden vahvistamista ja perusoikeuksien rajoittamista koskevat säännökset riittävästi väliaikaiseen sääntelyn tarpeeseen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

-

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista

30. Ovatko sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annettuun lakiin ehdotetut muutokset tarkoituksenmukaisia?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

-

31. Onko ehdotus vammaisen lapsen kodin ulkopuolisesta asumisesta perittävästä maksusta mielestäsi onnistunut?

Ei

Mikäli vastasit EI, miten säätäisit maksun perusteista?

Vammaisten lasten kodin ulkopuolisesta asumisesta perittävät maksut ovat merkittävä haaste vammaisten perheiden toimeentulolle ja vaarana onkin, että maksuja päädytään maksamaan toimeentulotukivaroista.

Esityksen vaikutukset

32. Antavatko esityksen arvioidut ihmisvaikutukset (vammaiset lapset ja aikuiset, iäkkäät henkilöt) oikean kuvan uudistuksen vaikutuksista?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi

Soveltamisalaa koskevassa arviossa todetaan, että uuden lain soveltamisalan piiriin tulee pieni määrä vammaisia henkilöitä, jotka ovat aikaisemmin olleet väliinputoajia. On kuitenkin syytä olettaa, että koska lain soveltamisala on hyvin tiukka, tulee itse asiassa merkittävä joukko vammaisia henkilöitä putoamaan lain soveltamisalan ulkopuolelle.

33. Onko arvio esityksen kustannus- ja henkilövaikutuksista mielestänne realistinen?

Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi

Hallituksen esityksen kustannusarvioissa todetaan, että kustannusarvioiden laatiminen on ollut haastavaa puutteellisen tietopohjan johdosta.

34. Muut vapaamuotoiset huomiot esityksestä.

Vihreä liitto r.p. kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä uudeksi vammaispalvelulainiksi.

YK:n yleissopimus vammaisten ihmisten oikeuksista velvoittaa Suomea parantamaan lainsäädäntöä muun muassa vammaispalveluiden osalta ja siksi onkin kiitettävää, että tämä lakiesitys etenee

lainsäädännöksi tehokkaasti. Hallituksen esitys vammaispalvelulain sisältää merkittäviä parannuksia vammaisten oikeuksien toteutumiseksi, mutta myös joitakin epäselvyyksiä ja heikennyksiä. On myös todettava, että joiltain osin nyt lausunnoilla oleva hallituksen esitys on ristiriidassa YK:n vammaissopimuksen kanssa.

Merkittävimmät puutteet liittyvät lain soveltamisalaan ja henkilökohtaisen avun myöntämisedellytyksiin. Lisäksi vammaisten lasten perheiden tuen tarpeeseen vastaamista voitaisiin parantaa. Vihreä liitto r.p. pitää ongelmallisena sitä, että lakihankkeen tavoite on ollut kustannusneutraalius. Vammaisten henkilöiden palveluiden ja osallisuuden parantaminen on ihmisoikeuskysymys, eikä siitä tule säästää.

Esitetty lain soveltamisala on erittäin tiukka ja rajaa merkittävän joukon esimerkiksi lievemmin kehitysvammaisista ihmisistä ja autismiin kirjoon kuuluvista ihmisistä vammaispalveluiden ulkopuolelle. Lisäksi hallituksen esitys sisältää voimavararajauksen henkilökohtaisen avun pykälässä. Henkilökohtaista apua saisi vain jos vammaisen henkilö pystyisi itsenäisesti tai tuettuna ilmaisemaan tahtonsa avun sisällöstä. YK:n vammaissopimus ja sen yleiskommentit toteavat, että henkilökohtainen apu kuuluu yhdenvertaisesti kaikille vamman luonteesta tai kommunikaatio- tai muista kyvyistä huolimatta.

Hallituksen esityksessä halutaan tukea vammaisten lasten perheitä maksuttomalla varhaiskasvatuksella. Vihreä liitto r.p. kannattaa varhaiskasvatuksen maksuttomuutta kaikille ja varhaiskasvatukseen osallistumisen kasvattamista. Varhaiskasvatus on sivistyksellinen oikeus, ei vammaispalvelu. Tämän johdosta Vihreä liitto r.p. katsoo, että ei ole perusteltua luopua vammaisten lasten varhaiskasvatuksen maksuttomuudesta kustannusneutraalisti valmistellun vammaispalvelulain yhteydessä. Varhaiskasvatus maksut kohdentuvat jo nyt perheen tulotason mukaan, eivätkä vammaisten lasten perheet ole poikkeus. Perheet itse toivovat lisää tukipalveluita.

YK:n vammaissopimus edellyttää Suomelta useita lainsäädäntömuutoksia ja -hankkeita. Vihreä liitto r.p. kiittää siitä, että vammaispalvelulaki on vihdoinkin etenemässä, mutta kantaa huolta siitä, että itsemääräämisoikeuslakia ei säädetä samanaikaisesti vammaispalvelulain kanssa. Koska nämä kaksi lakia ovat suorassa vaikutussuhteessa toisiinsa on tärkeää, että itsemääräämislakia säädettäessä tarkastellaan näiden kahden lain yhteisvaikutuksia ja kokonaisuutta.

liitto rp. Vihreä
Vihreä liitto rp. - puoluehallitus 2.4.2022